

مساجد و مهم‌ترین چالش‌های پیش رو

مبنای این گزارش گفتاری است که حجت‌الاسلام قرائتی حدود یک سال پیش در پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای...

مبنای این گزارش گفتاری است که حجت‌الاسلام قرائتی حدود یک سال پیش در پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب (KHAMENEI.IR) منتشر کردند. موضوع این گفتار این بود که «مسجد موردنظر اسلام و طراز انقلاب اسلامی چگونه باید باشد؟» به تناسب هر موضوع تلاش خواهد شد تا از سایر گفته‌ها و نوشته‌ها هم برای این آسیب‌شناسی استفاده شود.

آسیب اول: تک قشری شدن مساجد

حجت‌الاسلام قرائتی در این گفتار می‌گوید: «یکی از آفت‌های جامعه ما این است که مسجدی‌ها یک قشر هستند و در غیر مسجد یک قشر دیگر هستند.» او در همین گفتار منظور خود از این گفته را این‌گونه تشریح می‌کند: «مسجد نباید تبدیل شود به محل عبادت پیرمردها و پیرزن‌ها. همه مردم در همه سنین باید به مسجد بیایند. این‌گونه نباشد که مثلاً پیرمردها بیایند مسجد و جوان‌ها در مغازه و در حال کسب و کار باشند.» به این ترتیب رئیس ستاد اقامه نماز به موضوع رویکرد جوانان به مسجد اشاره می‌کند. حقیقت این است که به عقیده کارشناسان امور دینی و مذهبی اگرچه در برخی از ایام سال مثل محرم، لیالی قدر و اعتکاف جوانان استقبال خوبی از اماکن مذهبی همچون مسجد و برنامه‌های آن می‌کنند؛ اما در سایر ایام سال میزان مراجعه جوانان به مسجد کمتر می‌شود. متأسفانه در کشور پژوهش‌های خوبی در این حوزه انجام یا منتشر نشده است و صرفاً می‌توان به مشاهدات عینی و البته اقوال کارشناسانی مانند حجت‌الاسلام و المسلمین قرائتی توجه کرد، اما در کنار تک قشری بودن مساجد از حیث سنی، قرائتی موضوع تفکرات سیاسی را هم پیش می‌کشد و می‌گوید: «این‌گونه نباشد که مسجد در اختیار حزب یا گروه خاصی باشد و این مسأله باعث شود که عده‌ای از مردم به مسجد نیایند.» اشاره قرائتی به این است که برخی اوقات عقاید سیاسی یا فرهنگی امام‌جماعت یا برخی نهادهای پیرامونی مسجد، بدون توجه به تکثر عقاید در مخاطبان باعث گریز عده‌ای از مسجد می‌شود.

آسیب دوم: عام نبودن برنامه مساجد

قرائتی در بخش دیگری از آسیب‌شناسی مساجد به موضوع عام‌الشمول نبودن مساجد اشاره می‌کند و در بیان این آسیب می‌گوید: «ما باید برای انواع نیازها، انواع پاسخ‌ها را در مسجد عرضه کنیم.» قرائتی معتقد است باید مساجدی باشند که فضای بازی برای کودکان داشته باشد تا آنها هم مشتری این نهاد مذهبی و اجتماعی شوند. در عین حال باید مساجدی برای برطرف کردن شبهات جوانان و نیز مساجدی در سطح اساتید دانشگاه وجود داشته باشد تا به این ترتیب همه اقشار جامعه در مسجد حضور داشته باشند ولو این که هر مسجد مخصوص قشر خاصی از جامعه باشد.

آسیب سوم: محور قرار نگرفتن مساجد در جامعه

این کارشناس مسائل دینی، وارد حوزه محور قرارگرفتن مسجد در جامعه هم می‌شود و می‌گوید: «مؤمنین باید مسجد را به عنوان محور فعالیت‌های خودشان قرار بدهند. حتی برنامه روزانه خود را با توجه به وقت نماز در مسجد تنظیم کنند. مؤمنین می‌توانند قرار ملاقات‌های خود را در مسجد قرار دهند.» موضوعی که در جامعه کنونی ما به فراموشی سپرده شده و نمود عینی آن در بسته شدن در مساجد بعد از هر وعده نماز روزانه است. این یک آسیب است که در پژوهشی که با هدف «بررسی حضور جوانان در مسجد، بررسی وضع مساجد موجود از دیدگاه جوانان و بررسی نگرش جوانان درباره مسجد» توسط آقای جواد، برای «دفتر پژوهش‌های اجتماعی سازمان تبلیغات اسلامی» انجام شده و نظرات 650 نفر از جوانان مناطق 20 گانه تهران درباره موضوعات عنوان شده به روش پیمایشی جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شده است؛ تنها یک سوم پاسخگویان مسجد را مهم‌ترین مکان عمومی موجود در محله می‌دانند و با افزایش سطح تحصیلات، از میزان قلمداد کردن مسجد (به عنوان مهم‌ترین مکان عمومی) کاسته می‌شود.

آسیب چهارم: بد اجرا کردن برخی برنامه‌های دینی

مکرر از زبان آقای قرائتی در صدا و سیما شنیده شده و در مطلب یاد شده هم آمده که «غیر از صدای اذان نباید صدایی از مسجد پخش شود؛ چه به اسم مناجات، چه به اسم پیش‌خوانی یا سحرخوانی. هیچ مرجعی اجازه نمی‌دهد شما قبل از اذان صبح

مردم را از خواب بیدار کنید. فقط برای اذان می شود مردم را برای نماز از خواب بیدار کرد.» قرائتی در جای دیگری می گوید: «#171;ما ائمه جماعت نباید نمازها را طولانی و بین نماز سخنرانی داشته باشیم، سخنرانی بین نماز گروگانگیری است و می توان بعد نماز چند دقیقه ای را به مریدان تفسیر قرآن اختصاص داد.» جالب است بدانید طبق روایات اسلامی هم شایسته است که نماز جماعت سریع تر از نماز فردی خوانده شود.

آسیب پنجم: مسائل مربوط به مسجد

پرواضح است که داشتن یک مسجد مناسب می تواند در جلب مردم به این نهاد مذهبی کمک کند. قرائتی در بیان مختصات مسجد خوب می گوید: «#171;مسجد باید محکم، ساده و بدون تزئینات باشد.» از نظر او این مختصات در کنار این که مسجد در محلی ساخته شود که خوش سابقه است؛ می تواند مردم را جذب کند. در عین حال حجت الاسلام زائری که یکی از کارشناسان مسائل دینی در حوزه سبک زندگی است در یادداشت پرسروصدای «#171;بگذارید مردم بخوابند!» که در پایان ماه رمضان امسال نوشته شد از این گفت که «#171;مسجد باید در تابستان خنک و در زمستان گرم باشد، فرش مسجد و حسینیه نباید بوی بد بدهد، نظافت محل عبادت باید بالاتر و بیشتر از همه جا باشد و مؤمنان بیش از دیگران شایسته اند از امکانات رفاهی و آسایش برخوردار باشند، هر چند این موضوع به معنای راحت طلبی و عافیت جویی نیست. افراط در این موضوع همان قدر خطرناک است که تفریط و البته عبادت خدا با رفاه طلبی و لذت جویی سازگار نیست.» در عین حال از نظر قرائتی «#171;در مسجد نباید بعد از نماز بسته شود. این آفت مسجد است. در خیلی از مسجدها نماز که خوانده می شود، در مسجد بسته می شود. توجیه شان هم این است که ما نمی توانیم یک مسجد بزرگ را با کولرها یا بخاری ها و چراغ های روشن باز نگه داریم برای این که یک نفر می خواهد نماز بخواند. بله این درست است، اما شما می توانید در حیاط مسجد، یک جایی را بگذارید مخصوص نماز خواندن بعد از وقت جماعت. یک وقت کسی مسافر است، رهگذر است، می خواهد نماز بخواند، در مسجد باید باز باشد.»

آسیب ششم: اولیای مسجد

روشن است که متولیان و متصدیان یک مسجد هم تاثیر بسزا در شکل گیری رغبت عمومی به این مکان دارند. قرائتی معتقد است «#171;در هر مسجدی یک نهاد باید متولی و مدیر امور باشد. این گونه نباشد که چند شخص و مجموعه و نهاد و کانون داعیه اداره مسجد را داشته باشند. از قدیم گفته اند آشپز که دو تا شد، آش یا شور می شود یا بی نمک. حالا بعضی اوقات ما در مسجد ۱۳ ، ۱۴ نفر آشپز داریم!» غیر از مساله مدیریتی او می گوید: «#171;پیشنامز مسجد باید کسی باشد که افراد زیادتری را به مسجد بکشاند. باید از نظر قرائت بهترین باشد. باید از دیگران عادل تر باشد. پیشنامزهای پیرمرد که قدرت ارتباط با نسل جوان را ندارند، باید با یک طلبه جوان خوش سلیقه در کار امامت جماعت مسجد شریک شوند. آن پیرمرد نماز را بخواند و این طلبه جوان با جوانان ارتباط بگیرد. پیرمرد هفتاد، هشتاد ساله که نمی تواند با بچه سیزده ساله ارتباط برقرار کند.» غیر از این دو رکن نیروی انسانی در مساجد، قرائتی در مورد خادمین مساجد هم می گوید که باید «#171;جوان، خوش صدا و خوش قیافه» باشند و این در حالی است که بسیاری از جوانان از این شغل رویگردان هستند.

نیکو بود که آسیب شناسی وضع مساجد در ایران از زبان یکی از متولیان این امر مطرح شود، اما چه باید کرد وقتی رئیس ستاد اقامه نماز، حجت الاسلام والمسلمین قرائتی مصاحبه نمی کند و رئیس ستاد رسیدگی به امور مساجد هم درخواست مصاحبه را بی پاسخ می گذارد. به این گونه است که در غیاب دو مسئول مهم مساجد در کشور به ناچار از راه دیگر مطالب انتخاب می شود تا از بستر آنها بتوان نقدی بر عملکرد فعلی مساجد کرد. صد البته که ذکر این نکته بدیهی است که هدف این نقد بهبود عملکرد است و نه تخریب وجهه این نهاد مقدس.